

SYLABUS
DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 2023-2026
(skrajne daty)
Rok akademicki 2023/2024

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	wykład monograficzny
Kod przedmiotu*	IC4/31
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Zakład Literatury i Kultury XIX Wieku oraz Badań Mitoznawczych
Kierunek studiów	filologia polska
Poziom studiów	studia pierwszego stopnia
Profil	ogólnoakademicki
Forma studiów	studia stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	rok I, semestr 2
Rodzaj przedmiotu	przedmiot kierunkowy fakultatywny
Język wykładowy	polski
Koordynator	dr hab. prof. UR Mariusz Chrostek
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	prof. dr hab. Marek Stanisław, dr hab. prof. UR Kazimierz Maciąg, dr hab. prof. UR Mariusz Chrostek, dr Anna Dworak, dr Wojciech Maryjka

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	ZW – zaj. warszt.	Liczba pkt. ECTS
2	15								1

1.2. Sposób realizacji zajęć

X zajęcia w formie tradycyjnej

1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (zaliczenie bez oceny)**2. WYMAGANIA WSTĘPNE**

Student/ka posiada wiedzę, umiejętności i kompetencje w zakresie znajomości literatury na poziomie szkoły średniej.

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C ₁	zapoznanie z wybranymi zagadnieniami literatury romantyzmu i pozytywizmu oraz historii Polski XIX wieku – wskazanie funkcji mitów i legend w literaturze obu epok
C ₂	wskazanie związków między przekazem pamiętnikarskim i korespondencją więźniów i zesłańców politycznych XIX w. a wybranymi motywami, sytuacjami i bohaterami w literaturze romantyzmu i pozytywizmu
C ₃	udoskonalenie stosowania terminologii historycznoliterackiej i teoretycznoliterackiej w odniesieniu do tekstów literackich oraz dokumentów osobistych z XIX wieku

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
EK_01	Student/ka zna i właściwie stosuje podstawową terminologię filologiczną w języku polskim właściwą dla badań historycznoliterackich oraz rozumie jej źródła.	K_Wo2
EK_02	Student/ka zna i rozumie podstawowe metody analizy i interpretacji utworów literackich oraz innych tekstów kultury w obrębie filologii polskiej.	K_Wo7
EK_03	Student/ka potrafi wyszukiwać, analizować, oceniać, selekcjonować i użytkować informacje związane z historią literatury i kultury polskiej.	K_Uo1
EK_04	Student/ka umie samodzielnie zdobywać wiedzę i rozwijać umiejętności badawcze w zakresie historii literatury i kultury polskiej, kierując się wskazówkami opiekuna naukowego.	K_Uo4
EK_05	Student/ka krytycznie ocenia posiadaną wiedzę i odbierane treści; uznaje znaczenie wiedzy z zakresu historii literatury i kultury polskiej XIX wieku w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych oraz zasięganie opinii ekspertów w przypadku trudności z samodzielnym rozwiązywaniem problemów.	K_Ko1

3.3 Treści programowe

A. Problematyka wykładu

Wariant 1: *Więzienie i zesłanie na Syberię w literaturze polskiej XIX i początku XX wieku*

Treści merytoryczne
1. Więzienie i zesłanie na Syberię w literaturze polskiej XIX i początku XX wieku – wprowadzenie.
2. Rys historyczny: ofiary rosyjskiego systemu represji na ziemiach polskich (mit Bastylki wobec reformy więzień w Królestwie Polskim – represje po powstaniu listopadowym – kluczowa rola zesłania – codzienność w Cytadeli warszawskiej – więźniowie polityczni

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

<p>po powstaniu styczniowym – niekompetencja, bezprawie i bezmyślne okrucieństwo wobec socjalistów – jak bito, torturowano i zabijano na przełomie XIX i XX wieku).</p>
<p>3. Prawdy i mity o polskich spiskowcach – w świetle literatury i dokumentów. Romantycy i socjaliści – etos konspiratora (w twórczości Adama Mickiewicza, Józefa I. Kraszewskiego, rewolucyjnych poetów romantyzmu, Stanisława Brzozowskiego i Stefana Żeromskiego – oraz w świetle wspomnień i zeznań).</p>
<p>4. W ogniu śledztwa: modelowa scena więzienna III części <i>Dziadów</i>, metody badania podejrzanych, więźniowie w literaturze europejskiej – twórczość Wiktora Hugo, George’a Byrona, Fryderyka Schillera, polscy męczennicy w literaturze, wstrząsające relacje dokumentalne.</p>
<p>5. Reakcje więźniów: kompromitacja literackiego mitu „księcia niezłomnego”, niedojrzałość i nieodporność spiskowców romantycznych, odważni socjaliści, łudzenie despoty.</p>
<p>6. Oblicza więziennej codzienności: co można robić w celi, pomysłowe metody kontaktowania się (zwierzęta-listonosze, pożytki z ubikacji), działalność kulturalna i literacka, relacje z personelem, miłość przez kraty (stendhalowskie namiętności, filareci i ich dziewczęta, o uczuciach niespełnionych), morale skazanych, stylizacje i autokreacje uwięzionych pisarzy.</p>
<p>7. Skazani na śmierć: jak zabijano na Zachodzie Europy, rosyjska rzeczywistość na ziemiach polskich, co się dzieje z człowiekiem oczekującym na egzekucję (analiza psychologiczna skazańców z utworów Wiktora Hugo, Oscara Wilde’a, Andrzeja Struga; casus Szymona Konarskiego, Romualda Traugutta), mistyka kaźni – wielki spektakl i narodziny wielkiej legendy.</p>
<p>8. Zesłani na Syberię: pożegnanie ojczyzny, droga przez mękę, pobyt na katordze, wcieleni w żołdacy, ucieczki i bunty, smutne powroty.</p>
<p>9. Czarna legenda Sybiru w twórczości Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Cypriana Norwida, Aleksandra Fredry, romantycznych poetów krajowych, Marii Konopnickiej, Marii Rodziewiczówny, Juliusza Turczyńskiego, Gabrieli Zapolskiej, w malarstwie Artura Grottgera, Jacka Malczewskiego, Aleksandra Sochaczewskiego.</p>
<p>10. Syberia jako kraina przyjazna Polakom – dokumenty przeczą czarnej legendzie: pomoc z kraju, samopomoc, przyjaźń dekabrystów, kobiety, które podążyły za mężczyznami, zesłańcze biblioteki, domowe teatry, sukcesy polskiej nauki (Dybowski, Czekanowski, Czerski), Polacy, którzy dorobili się majątków i ucywilizowali tubylców, życie towarzyskie, święta, spacer, polowania, zachcianki spełniane i niespełnione, przyjacielskie stosunki z miejscową ludnością.</p>
<p>11. Zesłańcze legendy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Piotr Wysocki – bohater jednego czynu i aż dwóch legend - <i>Tak umierali męczennicy i święci...</i> Rzecz o Janie Sierocińskim - <i>Miłość i poświęcenie dotąd tylko w idealnych romansach znane</i>. Legenda Migurskich - Rollison nie umarł w więzieniu..., czyli o dalszych losach Jana Mollesona - <i>Batyr, Mag Litwor i jedyny prawdziwy Wallenrod...</i>, czyli tajemnica Jana Witkiewicza

Wariant 2: *Literatura piękna jako źródło wiedzy:*

Treści merytoryczne	Liczba godzin
1-2. Literatura i wiedza – obserwacje wstępne.	2
3-4. Dwie koncepcje twórczości literackiej: jako efektu natchnienia (inspiracji) oraz jako sposobu odzwierciedlania rzeczywistości.	2
5-6. Naukowe i literackie wizje świata.	2
7-8. Literatura mądrościowa, mądrość literatury: fenomen literatury dydaktycznej, mit poety mędrca, „skrzydlate słowa” i literatura, literatura wobec filozofii.	2
9-10. Literackie „odtworzenie” rzeczywistości: realizm i historyzm.	2
11-12. W świecie baśni i fantastyki – fantastyka literacka, literackie wizje przyszłości (profecje, utopie, antyutopie, literatura fantastycznonaukowa, historie alternatywne).	2
13-14. Literatura i problem „ja”. Pytania o tożsamość – Czym jest tożsamość (i zjawiska pokrewne)? Literackie refleksje o tożsamości.	2
15. O czym jeszcze jest literatura? – Co powinniśmy wiedzieć o stereotypowym czytaniu literatury? Jak czytać inaczej?	1
Razem	15

Uwaga: możliwe są również inne tematy wykładu monograficznego (a co za tym idzie, inne warianty treści merytorycznych) – są one każdorazowo efektem badań naukowych wykonywanych przez prowadzącą/ego oraz zainteresowań studentek/ów.

B. Problematyka ćwiczeń audytoryjnych, konwersatoryjnych, laboratoryjnych, zajęć praktycznych

Nie dotyczy.

3.4 Metody dydaktyczne

wykład problemowy, wykład z prezentacją multimedialną, dyskusja, praca pisemna (opcjonalnie)

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
EK_01	obserwacja w trakcie zajęć, okazjonalne inicjowanie dyskusji ze studentami	wykład
EK_02	zbieżne z EK_1	zbieżna z EK_1
EK_03	zbieżne z EK_1	zbieżna z EK_1
EK_04	zbieżne z EK_1	zbieżna z EK_1
EK_05	zbieżne z EK_1	zbieżna z EK_1

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

obecność na wykładzie, praca pisemna (opcjonalnie)
--

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzinna zrealizowanie aktywności
Godziny z harmonogramu studiów	15
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach)	1
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, lektura własna)	9
SUMA GODZIN	25
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	1

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	
zasady i formy odbywania praktyk	nie przewiduje się

7. LITERATURA

Wariant 1:

<p><u>Literatura podstawowa:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Konopnicka Maria, <i>Nowele</i>, tom I-II, Warszawa 1968 (tu: <i>Z roku 1835, Na werendzie, Obrazki więzienne</i>); – Krasiński Zygmunt, <i>Ostatni</i>, Paryż 1862; – Kraszewski Józef Ignacy, <i>Przed burzą. Sceny z roku 1830</i>, Kraków 1988; – Lenartowicz Teofil, <i>Cienie syberyjskie</i>, [w:] <i>Poezje. Wybór</i>, wybrał i oprac. J. Nowakowski, Warszawa 1968; – Mickiewicz Adam, <i>Dziady</i>. Część trzecia, wyd. dowolne; – Pol Wincenty, <i>Z więzienia</i>, [w:] <i>Dzieła poetyckie</i>, oprac. J. Sroczyński i M. Wiśniowiecki, tom I, Lwów 1921, s. 309-335; – Prus Bolesław, <i>Lalka</i>, wydanie dowolne; – Rodziewiczówna Maria, <i>Požary i zgliszczka. Powieść na tle powstaniastycznego</i>, Warszawa 1958; – Rodziewiczówna Maria, <i>Animawilis</i>, Kraków 1989; – Słowacki Juliusz, <i>Anhelli</i>, wstęp i komentarze S. Makowski, Warszawa 1987; – Turczyński Juliusz, <i>Nasza Golgota. Z martyrologii sybirskiej</i>, Lwów 1901; – Zapolska Gabriela, <i>Sybir. Dramat narodowy w czterech aktach</i>, Lwów 1903. <p>* * *</p> <ul style="list-style-type: none"> – Dostojewski F., <i>Wspomnienia z domu umarłych</i>, Warszawa 1977; – Hugo W., <i>Ostatni dzień skazańca</i>, Kraków 1990; – Hugo W., <i>Katedra Marii Panny w Paryżu</i>, tom I-II, Warszawa 1976;
--

- Puszkina A., *Jeniec Kaukazu*, [w:] *Dzieła wybrane*, tom II: *Poematy i baśnie*, Warszawa 1956, s. 99-126;
- Stendhal, *Czerwone i czarne*, przełożył i wstępem opatrzył T. Żeleński-Boy, tom I-II, Warszawa 1955;
- Wilde O., *Ballada o więzieniu w Reading*, przełożył i posłowiem opatrzył A. Włodek, Kraków 1976.

* * *

- Brus A., Kaczyńska E., Śliwowska W., *Zesłanie i katorga na Syberii w dziejach Polaków 1815-1914*, Warszawa 1992;
- Chrostek M., „Jeśli zapomnę o nich...” *Powikłane losy polskich więźniów politycznych pod zaborem rosyjskim*, Kraków 2009;
- Chrostek M., *Etos dziewiętnastowiecznych zesłańców*, Wrocław 2008;
- Chrostek M., *Romantyczny wizerunek zesłańcy i jego miejsce w literaturze dziewiętnastowiecznej*, [w:] *Literatura i jej konteksty. Prace ofiarowane profesorowi Czesławowi Kłakowi*, pod red. J. Rusin i K. Maciąga, Rzeszów 2005, s. 184-207;
- Chrostek M., *Syberyjskie losy bohaterów III części „Dziadów”*, [w:] *Adam Mickiewicz. Dwa wieki kultury polskiej*, studia pod red. K. Maciąga i M. Stanisza, Rzeszów 2007, s. 626-640;
- Janion M., M. Żmigrodzka, *Romantyzm i historia*, Warszawa 1978;
- Kaczyńska E., *Syberia: największe więzienie świata (1815-1914)*, Warszawa 1991;
- Król S., *Cytadela warszawska*, Warszawa 1978;
- Kuczyński A., *Syberia. Cztery lata polskiej diaspory*, Wrocław 1993;
- Śliwowska W., *Ucieczki z Sybiru*, Warszawa 2005;
- Śliwowska W., *Zesłańcy polscy w Imperium Rosyjskim w pierwszej połowie XIX wieku. Słownik biograficzny*, Warszawa 1998;
- Trojanowiczowa Z., *Sybir romantyków*, Kraków 1992.

Literatura uzupełniająca:

- Brombert V., *La prison romantique. Essai sur l'imaginaire*, Paris 1975
- Chrostek M., *Od konspiracji do uwięzienia. Kilka uwag o etosie dziewiętnastowiecznych spiskowców pod zaborem rosyjskim*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego”. Seria filologiczna: Historia literatury 2 pod red. G. Ostasza i S. Uliaszka, Rzeszów 2004, s. 124-142;
- Chrostek M., *Mit raju utraconego i jego kompromitacja w kontekście losów powracających do ojczyzny zesłańców*, [w:] *Mity. Mitologie. Mityzacje. Nie tylko w literaturze*, pod red. i z wstępem L. Wiśniewskiej, Bydgoszcz 2005, s. 193-202;
- Chrostek M., *Ewolucja wygnańczej psychiki. Przyczynek do duchowego portretu dziewiętnastowiecznego zesłańcy*. „Zesłaniec. Pismo Rady Naukowej Zarządu Głównego Związku Sybiraków” 2007, nr 29, s. 3-23;
- Jewsiewicki W., *Batyr. O Janie Witkiewiczu 1808-1839*, Warszawa 1983;
- Kaczyńska E., *Ludzie ukarani. Więzienia i system kar w Królestwie Polskim 1815-1914*, Warszawa 1989;
- Skok H., *Polacy nad Bajkałem 1863-1883*, Warszawa 1974;
- Śliwowska W., *Polscy zesłańcy polityczni na Syberii w pierwszej połowie XIX wieku. Mity i rzeczywistość*. „Przegląd Wschodni” 1991, t. I, zesz. 2, s. 239-266;
- Zielińska M., *Romantyczni skazańcy i carski teatr grozy*, [w:] *Polacy. Rosjanie. Romantyzm*, Warszawa 1998, s. 149-159.

Wariant 2:

Literatura podstawowa:

- Bettelheim Bruno, *Cudowne i pożyteczne. O znaczeniach i wartościach baśni*, przełożyła, wprowadzeniem, objaśnieniami i posłowiem opatrzyła Danuta Danek, Warszawa 1996.
- Eagleton Terry, *Jak czytać literaturę*, przełożyła Anna Kunicka, Wydawnictwo Aletheia, Warszawa 2014.
- Huxley Aldous, *Eseje wybrane*, Nowy Jork 1966 [tu m.in. *Literatura a nauka; Wiedza i zrozumienie*].
- Koziółek Ryszard, *Dobrze się myśli literaturą*, Wołowiec 2016.
- Lewis C.[live] S.[taples], *Odrzucony obraz. Wprowadzenie do literatury średniowiecznej i renesansowej*, tłumaczenie, przedmowa i Mały słownik autorów brytyjskich Witold Ostrowski, Wydawnictwo Znak, Kraków 2008.
- *Literatura i wiedza*, pod red. Włodzimierza Boleckiego i Elżbiety Dąbrowskiej, Wydawnictwo IBL PAN, Warszawa 2006.
- Markiewicz Henryk, *Główne problemy wiedzy o literaturze* [dowolne wydanie].
- Markiewicz Henryk, *Świadomość literatury. Rozprawy i szkice*, Warszawa 1985.
- Markowski Michał Paweł, *Życie na miarę literatury. Eseje*, Kraków 2009.
- Parandowski Jan, *Alchemia słowa* [dowolne wydanie].
- *Science and Poetry*, w: *The New Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*, ed. by Alex Preminger and T.V.F. Brogan, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1993.
- *Słownik terminów literackich*, pod red. Janusza Sławińskiego, Wrocław 2000.
- Szymborska Wisława, *Pocztą literacką czyli Jak zostać (lub nie zostać) pisarzem*, wybór i układ tekstów Teresa Walas, Wydaw. Literackie, Kraków 2000.
- Vargas Llosa Mario, *Prawda kłamstw. Eseje o literaturze*, przeł. M. Lewicka, Poznań 1999.

Literatura przedmiotu – opracowania szczegółowe:

- Bersanelli Marco, *Wielki spektakl na niebie. Osiem wizji wszechświata od starożytności do naszych czasów*, tłum. Agnieszka Liszka-Drażkiewicz, Kraków 2020.
- Brycz Hanna, Karasiewicz Karol, *Skala Metapoznawczego Ja. Związki między metapoznaniem Ja a zdolnością do samoregulacji*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2011.
- Burke Peter, *Spółeczna historia wiedzy*, przeł. A. Kunicka, Wydawnictwo Aletheia, Warszawa 2016.
- Ceram C.W., *Bogowie, groby, uczeni. Tajemnice archeologii*, z niemieckiego przełożył Piotr Taracha, Świat Książki, Warszawa 2011.
- Dilthey Wilhelm, *Typy światopoglądów i ich rozwinięcie w systemach metafizycznych*, [w:] tegoż, *O istocie filozofii i inne pisma*, tłum. i wstęp E. Paczkowska-Łagowska, Warszawa 1987.
- *Duchowy rozwój człowieka. Fazy życia – osobowość – wiara – religijność. Stadialne koncepcje rozwoju w ciągu życia*, pod red. Pawła Sochy, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2000.
- Eco Umberto, *Historia piękna*, Poznań 2005.
- Eco Umberto, *Historia brzydoty*, Poznań 2007.
- Ezop, Fedrus, La Fontaine, Lessing, Krasicki, Trembecki, Kryłow, Mickiewicz, Fredro, *Bajki*, wybór, wstęp i opracowanie Irena Łossowska, Unia Wydawnicza „Verbum”, Warszawa 1996.
- *Filozofować w kontekście nauki*, pod redakcją M. Hellera, A. Michalik, J. Życińskiego, Polskie Towarzystwo Teologiczne, Kraków 1987.
- Gołaszewska Maria, *Wartość estetyczna*, [w:] tejże, *Zarys estetyki*, Warszawa 1986 [lub inne wydanie] [zwłaszcza podrozdziały: *Definicja wartości estetycznej oraz Kategorie wartości estetycznych*].
- Hazard Paul, *Kryzys świadomości europejskiej 1680-1715*, przełożyli Janusz Lalewicz, Andrzej Siemek, wstępem poprzedził Maciej Żurowski, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1974.
- *Historia astronomii*, pod redakcją Michaela Hoskina, przełożył Jarosław Włodarczyk, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007.

- Hryniewiecka Katarzyna, *Baśń w życiu dziecka. Cechy, funkcje, rola baśni w życiu dziecka, baśnioterapia. Poradnik*, Warszawa 2019.
- *Humanistyka w dialogu z fizyką*, red. Adam Regiewicz, Artur Żywiołek, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2017.
- Jameson Fredric, *Archeologie przyszłości. Pragnienie zwane utopią i inne fantazje naukowe*, przekład Maciej Płaza, Małgorzata Frankiewicz, Andrzej Misk, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2011.
- Januszkiewicz Michał, *Kim jestem ja, kim jesteś ty? Etyka, tożsamość, rozumienie*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2012.
- Kierul Jerzy, *Ład Świata. Od kosmosu Arystotelesa do wszechświata Wielkiego Wybuchu*, Warszawa 2007.
- Kochanowska Ewa, *Romantyczna literatura wobec nauki. „Henryk Ofterdingen” Novalisa i „Genezis z ducha” Słowackiego*, Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, Wrocław 2002.
- Koestler Artur, *Lunacy. Historia zmiennych poglądów człowieka na wszechświat*, wstęp Herbert Butterfield, przekład Tomasz Bieroń, Zys i S-ka Wydawnictwo, Poznań 2002.
- Kowalska Aniela, *Od utopii do antyutopii*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1987.
- Koyré Alexandre, *Od zamkniętego świata do nieskończonego wszechświata*, przeł. O. i W. Kubińscy, Gdańsk 1998.
- *Kreowanie społeczeństwa niewiedzy*, red. Arkadiusz Jabłoński, Jan Szymczyk, Mariusz Zemło, seria „Studia nad wiedzą”, t. 7.
- Kuhn Thomas S., *Struktura rewolucji naukowych*, przełożyła Helena Ostromęcka, postłowie przełożyła Justyna Nowotniak, Fundacja Aletheia, Warszawa 2001.
- Majewski Paweł, *Między zwierzęciem a maszyną. Utopia technologiczna Stanisława Lema*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2007.
- Mazurkiewicz Roman, *Deesis. Idea wstawiennictwa Bogarodzicy i św. Jana Chrzciciela w kulturze średniowiecznej*, Kraków 2002.
- Mietzel Gerd, *Wprowadzenie do psychologii*, przekład Ewa Pankiewicz, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2008.
- Lachman Magdalena, *Jak (nie) być pisarzem. Literatura we współczesnej przestrzeni komunikacyjnej*, Warszawa : Instytut Badań Literackich PAN Wydawnictwo ; Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2019.
- Leś Mariusz M., *Fantastyka socjologiczna. Poetyka i myślenie utopijne*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2008.
- Oleś Piotr K., *Wprowadzenie do psychologii osobowości. Wydanie nowe*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2009.
- Rainko Stanisław, *Dwa paradygmaty. Esej z teorii wiedzy*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2011.
- Sarnowska-Temeriusz Elżbieta, *Przeszłość poetyki. Od Platona do Giambattisty Vica*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995.
- Scheler Max, *Pisma z antropologii filozoficznej i teorii wiedzy*, przełożyli, wstępem i przypisami opatrzyli Stanisław Czerniak i Adam Węgrzecki, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1987.
- Shapin Steven, *Rewolucja naukowa*, przełożył Stefan Amsterdamski, Prószyński i S-ka, Warszawa 2000.
- Sojak Radosław, Daniel Wincenty, *Zagubiona rzeczywistość. O społecznym konstruowaniu niewiedzy*, Warszawa 2005.
- Stoch Magdalena, *Jak czytamy książki? Recepcja literatury w krakowskich i wielickich grupach czytelniczych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2021.
- Strzelczyk Jerzy, *Średniowieczny obraz świata*, Poznań 2004.
- Sybilski Zdzisław, Lubiewska Katarzyna, Sybiliska Izabela, *Psychologia nie dla psychologów*, red. Zdzisław Sybilski, Bydgoszcz 2006 [tu: rozdz. *Osobowość*, s. 41-62; *Inteligencja*, s. 63-83; *Emocje*, s. 85-103].

- Synowiec J. St. OFMConv., *Na początku. Wybrane zagadnienia Pięcioksięgu*, Warszawa 1987.
- Terelak Jan F., *Wprowadzenie do psychologii*, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej im. Stanisława Staszica, Białystok 2011 (m.in. rozdz. 6: *Osobowość, temperament i charakter*, s. 193-217).
- Van Doren Charles, *Historia wiedzy od zarania dziejów do dziś*, przełożyli Bożena Stokłosa i Roman Gołędowski, Wydawnictwo al fine, Warszawa 1996.
- Wachowski Jacek, *Poznanie i komunikowanie. Ja wobec świata. Świat wobec Ja. Ja wobec siebie samego*, Ośrodek Badania Rynku Sztuki Współczesnej, Poznań 2005.
- Wais Jadwiga, *Ścieżki baśni. Symboliczne wędrówki do wnętrza duszy*, Warszawa 2006.
- Wallis Mieczysław, *Wartości estetyczne łagodne i ostre*, [w:] tegoż, *Przeżycie i wartość. Pisma z estetyki i nauki o sztuce 1931-1949*, Kraków 1968, s. 185-209.
- *Wiara, wiedza, uzasadnienie*, redakcja Damian Leszczyński, Instytut Filozofii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wydawnictwo ATLA 2, Wrocław 2008.
- *Wiedza*, pod red. Damiana Leszczyńskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2013.
- Ziółkowski Zenon, *Najtrudniejsze strony Biblii*, słowo wstępne ks. prof. Jan Stępień, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1989.

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej